

SÁGI GYÖRGY
Esty Miklós pápai világi kamarás hagyatéka

Előadásomban Esty Miklós pápai világi kamarás hagyatékát, annak rendezését és felépítését szeretném röviden bemutatni, utánam pedig majd részletesebben fog Esty naplójáról és visszaemlékezéseiről Tóth Krisztina, végül pedig levelezéséről Rétfalvi Balázs beszélni.

Esty egykor a Szent István Társulat delegált adminisztrátoraként (Czapik által 1951) és a magyar Actio Catholica egyik alelnökeként (1942-től) a magyar katolikus közélet befolyásos alakja volt. Három bíboros (Csernoch, Serédi, Mindszenty) mellett is szolgált gentiluomóként,

Az Esty hagyaték rendezése még 2014. február közepén vette kezdetét, majd az iratjegyzék 2014 októberére készült el, a hagyaték digitalizálásával pedig 2015 nyarára végeztem. Az iratjegyzék a Levéltári Szemle tavalyi 4. számában meg is jelent. A munkálatok a MTA–PPKE „Lendület” Egyháztörténeti Kutatócsoport keretein belül, Tusor Péter kutatócsoportvezető közbenjárására a Szent István Társulat (Sarbak Gábor elnök) hozzájárulásával zajlottak a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárában, ahová Sajgó Krisztián szerkesztő segítségével lett átszállítva, s mely intézmény helyet biztosított számunkra. Itt észrevételeivel Koltai András is segítette a munkát.

Esty 1973. október 22-én, bő egy hónappal 78. születésnapja előtt bekövetkezett halálát követően, végrendelete alapján minden ingósága – saját családja nem lévén – 17 esztendőes keresztlányára, Németh Katalinra szállt, annak nagykorúságáig azonban apja, Németh Mihály lett megbízva ezek kezelésével. Mivel Esty magán- és hivatali irataira értelemszerűen Némethék nem tarthattak – és nem is tartottak – igényt, azt a hagyatéki eljárást követően Ákos Géza, a Magyar Katolikus Püspöki Kar titkárságának igazgatója vette magához, majd adta át a Szent István Társulatnak, melynek irattára hivatalosan mindmáig a hagyaték őrzési helyéül szolgál, s a Piarista Levéltárból a későbbiekben ide is fog visszakerülni. A hagyatékban való kutatást is kizárólag a Társulat vezetősége engedélyezheti. Mivel Esty hosszú évtizedeken keresztül a magyar katolikus közélet fontos alakja volt, irathagyatéka

tovább segítheti a XX. századi magyar Katolikus Egyház történetének további még nem – vagy nem eléggé – ismert részleteinek feltárását. Ennek megfelelően szeretnénk a jövőben a Lendület Kutatócsoport keretein belül Esty naplóinak és visszaemlékezéseinek közreadását is.

A hagyaték 11 dobozból ill. raktári egységből áll, valamint azon belül 8 sorozat lett kialakítva. Terjedelme 1,32 ifm. Felépítését tekintve a következő:

Az 1. dobozban lévő 1. sorozat a Személyi iratok elnevezést viseli. Erre részletesebben nem térnek ki, olyan tipikus iratok kerültek ebbe, mint pl. keresztelési anyakönyvi kivonata, útlevelei, egy 1967-es önéletrajza, vagy éppen lakás ügyei, névjegykártyái. Legfontosabb tétele ennek a sorozatnak a fényképek, ebből 177 fotó (Serédi, utak...) és 8 újságból kivágott kép.

A 2. dobozba, ill. sorozatba kerültek a naplók és feljegyzések valamint a 3-ba a levelek, de ezekről tehát majd Krisztina és Balázs fog szólni. Én rögtön a 4. dobozba helyeztem 4. sorozatra térnek át. Ebbe minden az Actio Catholicával összefüggésben lévő dokumentuma került a hagyatékba, mely szervezetnek egyik alelnöke volt Esty. Ebbe is kerültek levelek, de ezek elsősorban az AC-vel vannak összefüggésben ezért nem Esty levelezéséhez tettem őket. Ill. más személyek közötti levelezések is kerültek ide. Valamint kezdve az AC gazdálkodásától, az értekezletek és ülések jegyzőkönyveitől, azok kivonatától a Katolikus Nagygyűléseken át Bárd János 1947–1948-as tiszteletdíjáig. Tehát egyszerre kisebb jelentőségű is fontosabbnak nevezhető források is szerepelnek benne.

Hasonló a helyzet az 5. sorozattal, mely az 5. és 6. dobozban található. Ez pedig a Szent István Társulattal összefüggő dolgokat foglalja magában. Találhatóak benne a Társulat gazdálkodásával, pénzügyeivel kapcsolatos kimutatások, különféle hazai és külföldi kiadókkal való kapcsolattartásra vonatkozó iratok, több SzIT-kiadvánnyal kapcsolatos a szerzőkkel való levelezés, pl. Hamvas Endre Alapvető hittanja kapcsán, korrektúrákkal egyetemben.

A hagyaték 6. sorozata a 7. és 8. dobozba került és az Egyházi ügyek feliratot kapta. Ez igen fontos része a hagyatékba. Egyrészt tartoznak ide különböző egyháztörténeti eseményekkel, történésekkel kapcsolatos tételek, mint pl. az 1938-as Bp-i Eucharisztikus Világkongresszus szervezése és lebonyolítása körüli tevékenységekről, vagy éppen különféle az állam és az Egyház viszonyának alakulására vonatkozó irat 1950 és 1964 köztről., König bíboros 1963-

as Mo.-i látogatásáról, Casaroli jugoszláviai tárgyalásairól vagy éppen a Lengyel Kat. Egyh.-ról, . De fontosabbnak megemlíthetjük még a II. Vatikáni Zsinatra vonatkozó tételét is a sorozatnak – ezt Krisztina tanulmányozta is már. Ebbe a sorozatba kerültek különféle egyházi névsorok is, melyek archontológiai szempontból lehetnek szóra érdekesek, vagy éppen a halotti ügyek, melyek az egyes személyek temetésével és sírhelyével kapcsolatosak (pl. Serédi, Czapik...). Az idő rövideje miatt itt nem térhetek sajnos most ki részletesen mindenre.

A hagyaték 9. doboza, egyben 7. sorozata a kéziratokat tartalmazza. Ide a másoktól származó művek irományai kerültek. A szerzők nem mindig beazonosíthatók. A kéziratok között történelmi, teológiai, irodalmi és politikai vonatkozásúak egyaránt előfordulnak. Közte pl. Meszlényi Antalnak az esztergomi bazilikáról írt 1956-os írása, vagy éppen Kalmár Ernő Gyika című ifjúsági regénye (é. n.), de említhetnénk Serédi hercegprímás emlékiratát is vagy a kézírás alapján 19. századi ismeretlen szerzőjű Mire viszi az embert a pénzvágó c. népies elbeszélést.

Az utolsó két doboz, a 10. és 11. a Nyomtatványok sorozatot foglalja magába. Ebben a különféle kisnyomtatványok mellett, melyek között a Csernoch bíboros 1924-es aranymiséjére, vagy Schlauch 1893-as bíborosi kinevezésével kapcsolatos kiadványon át a Serédi Jusztinián 1942-es püspökké szentelésével kapcsolatos kiadványon át a Serédi Jusztinián 1944-es egyházpolitikai nézeteiből kiadott angol nyelvű 1946-os kiadványig különféle dokumentumokat találhatunk. Ide kerültek a különböző püspököktől származó körlevelek is. A Magyar Kurír 1941–1973-ig – tehát Esty haláláig – terjedően megjelent számai is nagyszámban megtalálhatóak, ahogy egyes újságokból folyóiratokból is több példányszám.

Köszönöm. Most vissza is adom a szót, hogy Krisztina folytathassa az előadást Esty naplójáról. Köszönöm szépen a figyelmet!